

Adressater i henhold til vedlagte liste

Deres ref

Vår ref
200601481-/NOB

Dato
21.01.2008

Klager over vedtak om etterregning i prisutjevningsordningen for melk fra første halvår 2004 til og med første halvår 2006, samt omgjøring av vedtak om etterregning i perioden 2000 til 2003

Meieriselskapene Synnøve Finden ASA og Tine BA har påklaget vedtak om etterregning av tilskudd og avgifter innenfor prisutjevningsordningen for melk. De påklagede vedtakene som Landbruks- og matdepartementet (LMD) behandler nedenfor, er fattet av Statens landbruksforvaltning (SLF) og gjelder fra første halvår 2004 til og med første halvår 2006.

I tillegg til å behandle klagen, har departementet funnet grunnlag for å omgjøre tidligere vedtak innenfor prisutjevningsordningen for melk på to punkter. Dette gjelder renteberegningen av etterregningsbeløpene i vedtakene samt beregningen av nettokostnader ved distribusjon der feilen også skriver seg fra perioden første halvår 2000 til og med 2003.

1. SAKENS BAKGRUNN

Prisutjevningsordningen for melk (PU) regulerer prisdifferensieringen av melk som råvare til ulike anvendelser av melken. Formålet er bl.a. å gi melkeprodusentene muligheter til lik melkepris uavhengig av hva melken brukes til. Gjennom ordningen ilegges de økonomisk gunstigste anvendelsene av melk (f.eks. konsummelk) en avgift, mens melk til mindre økonomisk gunstige anvendelser (f.eks. tørrmelk) ytes et tilskudd. Det er forutsatt at PU skal fungere konkurransenøytralt. Hovedsakelig har dette vært knyttet til forholdet mellom Tine, som også er markedsregulator i melkesektoren, og øvrige aktører som foredler melk.

PU trådte i kraft 1. juli 1997, og avløste på dette tidspunkt et internt utjevningssystem i Tine Norske Meierier (Riksoppgjøret). Ordningen ble revidert første gang i 2000. Klagene som behandles i herværende sak skriver seg imidlertid fra perioden etter at PU ble revidert med virkning fra 1. januar 2004, heretter kalt "PU 2004".

Som i tidligere ordninger, skulle det i PU 2004 utjevnes mellom ulike produktgrupper og markeder, jf. dagjeldende forskrift 4. desember 2003 nr. 1453 om prisutjevningsordningen for melk (prisutjevningsforskriften) §§ 4 og 5. Utjevningsavgifter og -tilskudd ble fastsatt av SLF i egen forskrift,¹ og det ble forutsatt at disse måtte fastsettes slik at man i størst mulig grad la til rette for et prisuttak som realiserte jordbruksavtalens målpris på melk.

Også bestemmelsen om etterregning av avgifter og tilskudd ble videreført i PU 2004, men i en endret form i forhold til den tidligere prisutjevningsordningen av 2000. I korte trekk innebar ordningen nå at SLF halvårlig kunne etterregne de opprinnelig fastsatte avgiftene og tilskuddene dersom man fant et høyere avvik enn 1 % mellom den prisen aktørene hadde betalt for melken² og de "faktiske råvareverdiene som Statens landbruksforvaltning beregner i ettertid", jf. prisutjevningsforskriften § 8 første ledd.

I samsvar med bestemmelsen har SLF fattet vedtak om etterregning for hvert halvår i perioden 2004-2006. Samtlige avgjørelser er påklaget av meieriselskapet Synnøve Finden ASA. Tine BA har på et mindre punkt (fastsettelse av biproduktinntekter) påklaget vedtakene som gjelder første og annet halvår 2004.

2. PARTENES ANFØRSLER

2.1 Synnøve Finden ASAs anførsler

Synnøve Finden har i hovedtrekk gjort gjeldende:

Etterregningsvedtakene er å regne som enkeltvedtak, og ikke som forskrifter. Spesielt rettssikkerhetshensyn tilsier en slik løsning. Det viktigste er imidlertid at saksbehandlingsreglene for enkeltvedtak følges. Subsidiært anføres det således at klagene behandles etter forvaltningslovens regler om enkeltvedtak. Både spørsmålet om gyldigheten av vedtaket og eventuelt de skjønsmessige sidene av saken kan dermed prøves. Brudd på saksbehandlingsreglene ved enkeltvedtak kan uansett utgjøre ugyldighetsgrunner for vedtaket.

Vedtakene bygger på et feilaktig og mangelfullt grunnlagsmateriale. SLF har misforstått grunnlagsrapporter fra ECON og brukt dem feil. ECON 2003-053 rev. 3 er et

---

¹ Jf. forskrift 12. desember 2003 nr. 1606 om satser og etterregning i prisutjevningsordningen for melk.

² I § 8 første ledd nr. 1 uttrykt som "markedsregulators noteringspris korrigeret for tilskudd og avgifter".

utilstrekkelig grunnlag for å beregne råvareprisen på melk. Dette gjelder også de ajourførte beregningene i ECON 2005-054. ECON har selv tatt en rekke forbehold i sin rapport og det har kommet rapporter fra Bjørnenak-gruppen³ som gir andre resultater. Primært burde en gjennomføre en taksering av Tine for å kartlegge merverdiene utover bokførte verdier. Sekundært, inntil taksering er gjennomført, kunne SLF legge til grunn beregningene fra Bjørnenak-gruppen.

SLF har også tolket jordbruksavtalen og LMDs retningslinjer for innskrenkende. Ordningen skal gi konkurranse på like vilkår, og etterkontrollen skal beregne "faktiske råvareverdier" i Tine med rot i reelle markedsforhold. SLF har rettslig grunnlag til å ta hensyn til det som har kommet fram i Bjørnenak-gruppens rapporter, verdivurderinger av ulike deler av Tine og ECONs 2006-rapport. SLF kan ikke ukritisk legge ECONs tidligere rapporter til grunn uten å etterprøve validiteten, forsøke å forbedre grunnlaget og for øvrig ta hensyn til ny kunnskap og erfaringer.

Definisjonen av noteringsprisen som ligger til grunn for råvarekostnaden er for vid ettersom SLF har tatt med melk som går til markedsregulering. Den sammenveide noteringsprisen som ligger til grunn for etterkontrollen må kun være basert på kjøp og salg til kommersiell virksomhet (eksklusive markedsregulering) i det norske markedet. Et slikt feil grunnlag i etterkontrollen, sammen med godtgjørelse finansiert over omsetningsavgiftsmidlene, gir Tine en dobbeltkompensasjon. Det vises til at Omsetningsrådet fra og med første halvår 2004 har foretatt en slik type sammenveing.

Når det gjelder posten "Sum kapital Tine" i etterregningen for 2004, var denne identisk i begge halvår mens posten var forskjellig i første og andre halvår 2005. Endringen framstår som tilfeldig, og var verken varslet eller konsekvensutredet. En må velge ett prinsipp og være konsistent i gjennomføringen av dette. I tillegg ble faktorene for SLFs fordelingsnøkler for kapitalkostnader justert fra første til andre halvår 2005, noe som ikke ble gjort i 2004. Det er dermed ikke konsistens mellom halvår i fordelingsnøkler for kapitalkostnader.

Basert på ECONs metode og tallmateriale er det ikke korrekt å foreta en slik justering av driftsregnskapet som SLF har gjort i vedtaket. F.eks. er det like sannsynlig at det skulle vært en kostnadsøkning som en reduksjon. Modellen som benyttes er basert på usikre og forenklede anslag i ECONs rapporter, og det er ikke beregningsmessig sammenheng mellom kapitalgrunnlaget som benyttes på den ene siden og fradragsposten i driftsregnskapet på den andre. Korrigeringen innebærer implisitt at merkevarekapitalen i 2004 og 2005 anslås i samme størrelsesorden som totale merverdier. Dette er en konsekvens av en kraftig økning av Tines salgs- og markedsføringskostnader fra 2003 til 2004 og 2005. Sammen med øvrige nedskaleringer i kapitalkost-

---

³ Trond Bjørnenak har ledet en gruppe av fagøkonomer som har levert rapporter til Næringsmiddelbedriftenes Landsforening. Det vises til rapport av 8.11.2006 (med Thore Johnsen, Espen Moen og Christian Riis), november 2005 (med Johnsen, Moen og Riis), mars 2005 (med Johnsen, Moen og Riis), 17.3.2004 (med Gorm Grønnetvet, Johnsen, Moen og Riis). I dette vedtaket blir de ulike rapportene referert til som Bjørnenak-gruppen.

nadsnormeringen, fører dette til at nettoresultatet av merverdiene i Tines balanse går mot null. Tines økte omsetning av produkter utenfor markedsordningen skal ikke medføre en proporsjonal reduksjon av verdien av Tines merkevarer i meierivirksomhet innenfor markedsordningen. SLF gjør en feil ved at de tar hele korreksjonen som et fratrekk i kapitalkostnadene slik at korreksjonen fordeles på samme måte som kapital-kostnadene.

Det blir videre feil å legge påregnelige kapitalkostnader for meieriselskaper utenfor Tine til grunn for etterkontroll og etterregning. Prinsippet er konkurransevridende og innebærer en effektivitetsbegrensende skjerming av Tine. Uavhengige aktører gis således ikke et tilstrekkelig marginrom til å forrente sine investeringer. Kompensasjon for samfunnsmessige oppgaver må skje direkte. Over omsetningsavgiftsmidlene får Tine allerede en godtgjørelse for reguleringskapasitet. Det er ingen grunn til å innføre noe skjermingsfradrag for immateriell kapital (påregnelighetsprinsippet) fordi denne via P/B-forholdet er beregnet som et nettoforhold mellom Tines positive og negative immaterielle kapital. ECON har i Notat 2005-054 heller ikke lagt inn korrigerings for påregnelig aktør.

SLF nedskalerer kapitalbinding i varelager ut fra et konstruert "påregnelighetsperspektiv". Den gang ECON konstruerte definisjonen, var den knyttet til "påregnelig" utnyttelse av anleggskapasitet for markedsregulator. Ingenting tilsier at Tine skal skjermes for høyere volum på lagerbeholdninger. Det er også feil å legge til grunn at Tine har en kredittid på 10 dager når det er sannsynlig at denne ligger et sted mellom 25 og 30 dager. Lagerbeholdningen må i tillegg normaliseres til årsbasistall i stedet for 31.12-tall slik som i grunnlaget for tidligere etterregningsvedtak.

SLF har heller ikke i tilstrekkelig grad henført kapitalkostnadene direkte til relevante produkter. Fordelingsnøkler kan bare anvendes hvis dette ikke er mulig. I de påklagede vedtakene er det dessuten brukt en fordelingsnøkkel (omsatt kg/liter) som systematisk drar kapital fra faste til flytende produkter, noe som er konkurransevridende i Synnøve Findens disfavør. SLF har dertil feilaktig sett bort fra Tines egen fordeling av rentekostnader og i stedet fordelt disse utelukkende basert på omstridte fordelingsnøkler. Fordelingen av kapitalkostnader i de påklagede vedtakene er svært forskjellig fra Tines, og dette tilsier at en av fordelingene må være vilkårlig. Det er usannsynlig at kapitalkostnadene i vedtakene blir gjennomgående redusert fra 2004 til 2005, mens kapitalkostnadene i Tines kalkyler blir økt gjennomgående fra 2004 til 2005.

Fordelingsnøkkelen som benyttes for merverdier er feil fordi den fordeler merverdiene i strid med underliggende årsaksforhold og fordi kapitalkostnader knyttet til merverdier ikke er fordelt på biprodukter. Det er åpenbart at biprodukter også kan ha en merkevareverdi. Fordelingsnøkkelen for overhead-kostnader, som er basert på omsetningsverdi *inklusive* avgifter og tilskudd, reflekterer heller ikke de reelle forhold og bør erstattes med en nøkkel med utgangspunkt i mengde anvendt melk og omsetningsverdi *korrigert* for avgifter og tilskudd.

De fastsatte kapitalavkastningskravene i etterregningen er satt for lave. Et avkastningskrav på 12-13 %, inklusive et tapstillegg på 2 prosentpoeng, ville vært akseptabelt. Det må også være en konsistent estimering av de samlede kapitalkostnadene slik at produktet av kalkulatorisk avkastningskrav og kapitalvolum er robust over tid, og i tråd med investeringsperspektivet i melkesektoren. Slik blir det ikke når en benytter 3 mnd NIBOR-rente uten å justere verdien på kapitalobjektene i takt med renteendringene. Det er videre tvil om hvilken rente SLF bruker i praksis.

Kapitalverdimodellen benyttes feil ved beregning av egenkapitalavkastningskravet. Avkastningskravet som følger av modellen vil være *etter* skatt og må følgelig omregnes til *før* skatt før sammenstilling med en gjeldsrente som er beregnet før skatt.

Det er ikke tilstrekkelig å bare ta med ost av e-kvalitet som går til menneskeføde i etterkontrollberegningene. Synnøve Findens syn på dette spørsmålet framgår for øvrig av selskapets brev av 14.2.2005, innsendt i tilknytning til departementets behandling av klagen på SLFs vedtak for perioden 2000-2002.

Det er heller ingen grunn til ikke å benytte oppdaterte kostnadsdata der disse er tilgjengelige og bruken av dem vil gjøre signifikante utslag i beregningene. Også for 2004 skjer etterregningene så sent at oppdaterte kostnadsdata fra Tines nye ABC-kalkyler kunne vært benyttet.

For at etterregningen skal gi samme resultat som omgjøring av satser, må rente på etterregningsbeløp løpe fra det gjennomsnittlige avregningstidspunktet. Starttidspunktet for renteberegningen som SLF bruker samsvarer ikke med gjennomsnittlig avregningstidspunkt, selv om SLF angir dette som intensjonen med beregningen. Etterregningene i perioden gjelder noteringsprisen i større grad enn tidligere vedtak, og i mindre grad avgifter og tilskudd fordi det gjøres gjennomgående endringer for alle grupper på grunn av kapitalnormering. Jo mer av feilrettingen som gjelder noteringsprisen, desto mer må avregningstidspunktet for denne vektlegges.

Synnøve Finden viser avslutningsvis til Borgarting lagmannsretts dom av 15.1.2007 der selskapet fikk medhold hva gjelder beregning av renter, og forutsetter at riktig periodisering i beregning av rente på tilbakebetalingsbeløp blir lagt til grunn for alle etterregninger f.o.m. 1.7.2000.

2.2 Tine BAs anførsler

Tine BA klager over at etterkontrollen for 2004 ikke tok hensyn til biproduktinntekter fra mysefløte i produktgruppa for modna oster. Nye omregningsfaktorer hvor inntekt av mysefløte er godskrevet osteproduksjon, ble lagt fram i forbindelse med etterkontrollen for andre halvår 2004, men ble urettmessig avvist av SLF.

3. STATENS LANDBRUKSFORVALTNINGS MERKNADER TIL KLAGENE

SLF har i hovedsak sluttet seg til Synnøve Findens anførsler knyttet til etterregningsvedtakenes forvaltningsrettslige status, og har samtidig gjort det klart at rettssikkerhetshensyn har vært av avgjørende betydning. Den faktiske behandlingen av etterregningsvedtakene har således hele tiden vært i henhold til saksbehandlingsreglene for enkeltvedtak.

I PUs formålsbestemmelse knyttes etterregning opp mot målsettingen om å gi melkeprodusenter muligheter for å kunne realisere jordbruksavtalens målpriser på melk. Hensikten med dette er å gi markedsregulator et best mulig redskap for å følge opp den avtalebestemte målprisen ved at forutsetningene ligger fast. Det er innenfor denne rammen av gitte og anvendte forutsetninger for markedsregulators prising i markedet og de faktiske råvareverdiene beregnet i ettertid, at etterkontrollen gjennom etterregningen skal sikre likeverdige betingelser mellom aktørene. Prinsippene for dette ble blant annet nedfelt i LMDs klagevedtak av 4.7.2005.

Den myndighet som PU-forskriftens § 8 gir SLF til å fastsette nærmere retningslinjer om hvordan etterregningen skal gjennomføres, er forvaltningsrettslig av en mer begrenset art enn en "fri" skjønnsmyndighet til å gå inn og endre på de premisser som ble lagt til grunn ved fastsetting av selve målprisen – og dermed også satsfastsettelsen. SLF viser til forarbeidene for PU 2004 der det framgår at prinsipper og vurderinger i ECON 2003-053 rev. 3 skulle legges til grunn ved beregning av påregnelige kapitalkostnad for et uavhengig meieriselskap.

SLF har i PU 2004 definert "markedsregulators noteringspris" som oppnådd, halvårlig gjennomsnittlig noteringspris for alle aktører. SLF har drøftet hvorvidt satsforskriften inneholder en nøyaktig og entydig definisjon av "noteringspris", forholdet til den tidligere overføringsprisen og bruken av en eventuell "kommersiell noteringspris". Prinsipielt bør det imidlertid bare eksistere én noteringspris, og i gjeldende prisutjevningsordning skal den omfatte all melk. Det er også grunnleggende at noteringspris skal avspeile målpris, og gjennom periodisering være markedsregulators redskap for å oppnå denne. Beregninger både for etterregningen i 2004 og 2005 viser at en justering av noteringsprisen i henhold til en "kommersiell noteringspris" uansett ikke ville fått konsekvenser for noen av etterregningsvedtakene.

Det understrekes at periodiseringsprinsippet for kapitalvolum og fordelingsnøklerne knyttet til varige driftsmidler ikke er endret mellom 2004 og 2005. SLF har som tidligere lagt til grunn siste tilgjengelige årsregnskapstall, mens faktorene bak fordelingsnøklerne er hentet fra de to siste tilgjengelige etterkontrollene utført av NILF.

SLF er ikke i tvil om at man i ECON 2003-053 rev. 3 har forutsatt at merkapitalen bør korrigeres for driftskostnader i form av utgifter til salg og markedsføring.

Med 10 dagers kredittid stilles Tine Industri overfor de samme betalingsbetingelser som de øvrige aktørene ved kjøp av melk. At Tine Råvare opererer med en kredittid *overfor melkeprodusentene* på 30 dager berører således ikke etterregningen. I og med at man i ECON 2003-053 rev. 3 ikke benyttet årsbasistall for omløpsmidler, ligger det ikke innenfor SLFs myndighet å bruke slike tall i stedet for 31.12-tall.

Når det gjelder fordeling av kapitalkostnader, har SLF foretatt en avveining mellom rettsikkerhetshensyn og behovet for en effektiv forvaltning av ordningen. Valget om ikke å endre fordelingsnøkklene for kapitalkostnader fra den tidligere markedsordningen er et kompromiss mellom disse hensyn. At Synnøve Finden mener det er feil å fordele overhead-kostnadene med utgangspunkt i omsetningsverdi justert for avgifter og tilskudd kan heller ikke tillegges avgjørende vekt. SLF viser til at det er et betydelig skjønn knyttet til kostnadsfordelingen, og mener at eksisterende fordelingsnøkkel samsvarer tilstrekkelig med hvordan de aktuelle kostnadene fordeler seg.

LMD har i tidligere klagevedtak slått fast at etterkontrollen i hovedsak skal bygge på kostnadsdata fra kalenderåret forut for perioden som etterregnes. Dette prinsippet har SLF fulgt i sine vedtak.

Når det gjelder bruk av risikofri rente knyttet til etterregningen, viser SLF til forarbeidene til PU 2004. I ECONs rapport 2003-053 rev. 3 anbefales det at 3 års statsrente legges til grunn som risikofri rente. Den renta ECON bruker i rapporten stemmer overens med Norges Banks 3 års effektive rente på statsobligasjoner, men ikke med Oslo Børs' rente på treårige statsobligasjoner (ST4X). Det samme gjelder renta som er angitt i LMDs brev av 6.11.2003. SLF konkluderer med at det i forarbeidene til PU 2004 er benyttet Norges Banks rente på treårige statsobligasjoner og har lagt dette til grunn i etterregningsvedtakene. Vedrørende Synnøve Findens anførsel om å bruke et mer robust og langsiktig rentenivå, er det SLFs vurdering at gjennomsnittsrentene som er anvendt for de aktuelle halvårene er det mest korrekte uttrykket for kostnadene som har påløpt for vedkommende periode.

Når det gjelder omregningsfaktorer, svinn og ost omsatt til fôr, har SLF vist til Landbruks- og matdepartementets vedtak av 4.7.2005 vedrørende klager på etterregning mv. fra perioden 2000-2002.

SLF legger til grunn de samme starttidspunktene for beregning av rente på etterregningsbeløpene i etterregningsvedtakene for 2004 som LMD har fastsatt i sitt klagevedtak av 4.7.2005, og ser ikke noen grunn til å endre disse retningslinjene på grunn av gjentatte anførsler i Synnøve Findens klagebrev. SLF påpeker at det er en klar forutsetning i forarbeidene til PU 2004 og i etterregningsforskriften at noteringsprisen ikke kan etterregnes.

Når det gjelder Tine BAs anførsler om omregningsfaktorer og mysefløten, ser SLF det ikke som riktig å legge til grunn endrede omregningsfaktorer uten at det gjeldende

satsgrunnlaget for gruppene for modna ost justeres tilsvarende. Dette innebærer at en endring av omregningsfaktorer for prisgruppene modna ost tidligst kan bli aktuell i forbindelse med satsfastsettelsen og etterkontrollen for andre halvår 2006.

4. LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENTETS VURDERING

4.1 Innledning

Selv om PU ble endret på en rekke punkter med virkning fra 2004, ble systemet med etterregning av avgifter og tilskudd beholdt. Landbruks- og matdepartementet har i to ulike vedtak av henholdsvis 4.7.2005 og 16.4.2007 behandlet klager på etterregningsvedtak som skriver seg fra perioden 2000-2003. I den utstrekning departementet tidligere har tatt stilling til materielle spørsmål som reises i herværende klagesak, vil en legge de samme prinsipper til grunn ved behandlingen nå som den gang. Dette gjelder anførslene knyttet til omregningsfaktorer, svinn og hvilke kostnadsdata som skal legges til grunn. Her kan departementet ikke se at det har kommet nye anførsler ut over de som er behandlet i tidligere klager. På disse punktene tas klagen ikke til følge, og spørsmålene blir dermed ikke ytterligere behandlet i dette vedtaket.

På samme måte som i tidligere vedtak innenfor PU, vil klagen på etterregningen for perioden 2004-2006 bli undergitt full realitetsbehandling. Spørsmål om etterregningsvedtakene er å anse som enkeltvedtak eller ikke, kommer dermed heller ikke denne gang på spissen. SLF har bl.a. i tilknytning til behandlingen av etterregningsklagen for 2004 gjort det klart at rettssikkerhetshensyn hele tiden har vært avgjørende for at den forvaltningsmessige behandlingen av etterregningsvedtakene har vært i henhold til saksbehandlingsreglene for enkeltvedtak. Departementet kan for egen del tiltre viktigheten av dette hensynet, men finner grunn til å understreke at rettssikkerhet også innebærer en plikt for forvaltningen til å ivareta interessene til de aktørene i PU som av ulike grunner *ikke* har klaget på vedtakene.

Synnøve Finden stiller spørsmål ved grunnlagsmaterialet for etterregningene og det rettslige grunnlaget som SLF baserer sine vedtak på. Departementet har i sine tidligere vedtak gjort det klart at etterkontrollen pr. definisjon er en kontroll i ettertid av forutsetninger som er lagt på forhånd, og deler således SLFs vurdering av dette. I forbindelse med innføringen av PU 2004 ble det foretatt grundige utredninger, og det ble åpnet for omfattende høringer av regelverket. Departementet la i saksbehandlingen stor vekt på å etablere et konsistent system hvor alle grunnleggende innvendinger ble behandlet, herunder spørsmål knyttet til kapitalavkastning og -volum. LMD og SLF ga også klare signaler om hvilke forutsetninger som skulle legges inn gjennom forhåndsfastsatte retningslinjer. En sentral del av dette var ECON 2003-053 rev. 3 som ble lagt til grunn ved beregning av kapitalkostnader i det nye systemet. På den bakgrunn er det vanskelig å se at grunnlagsmaterialet generelt er for dårlig i denne saken, og departementet vil dermed ikke ta til følge de deler av klagen som retter seg mot dette punktet.

4.2 Beregning av råvarekostnad

Synnøve Finden mener at noteringsprisen, som er grunnlaget for sammenligningen med de beregnede råvareverdiene, skulle vært veid sammen ut fra et volum som er basert på kjøp og salg innenfor kommersiell virksomhet i Tine. SLF på sin side har antydnet at definisjonen av noteringspris er uklar, men har likevel valgt å legge til grunn hele volumet i sin sammenveing.

Departementet er ikke enig med SLF i at det ikke finnes noen nøyaktig og entydig definisjon av noteringspris eller at det volum melk Tine kjøper som regulator ikke bør inngå i den råvarekostnaden som skal etterregnes. I forarbeidene til PU 2004 er problemstillingen rundt veing av noteringsprisen ikke eksplisitt omtalt, men av jordbruksavtalens målprisbestemmelser på melk punkt 2.1 framgår det uttrykkelig at prisnoteringen skal omfatte melk som foredles av Tine BA eller som selges uforedlet til andre, og at gjennomsnittsprisen for året veies etter kvanta for de ukentlige prisnoteringene. Dersom intensjonen i stedet hadde vært å benytte en "kommersiell noteringspris", legger departementet til grunn at dette måtte ha kommet eksplisitt til uttrykk.

Departementet vil bemerke at selve systemet med noteringsspris og målpris i jordbruket tilsier at hele volumet som omsettes tas med i grunnlaget som et styringsredskap for markedsregulators uttak av målpris. Det ble ikke forutsatt noen annen forståelse av dette i forbindelse med PU 2004. Dette innebærer at det kun finnes ett noteringspunkt og én noteringspris, og at denne noteringsprisen omfatter all melk som selges fra Tine Råvare til videreforedling i industrien. I forbindelse med etterkontrollen er noteringsprisen for hver enkelt uke veid sammen med hele volumet som er omsatt mellom Tine Råvare og industrien. Departementet slutter seg etter dette til SLFs bruk av denne metoden.

At Omsetningsrådet veier sammen noteringsprisen basert på melkevolum til reguleringsformål som grunnlag for kompensasjon for markedsreguleringsoppgaver, endrer ikke departementets syn på hvilken pris som skal legges til grunn i etterregnings-sammenheng. Rådets praksis er en naturlig følge av at markedsregulator ikke skal overkompenseres for slike oppgaver, og er som sådan ikke noe avgjørende argument for at en skal innføre en slik veing innenfor etterregningssystemet. Departementet er heller ikke enig med Synnøve Finden når det hevdes at bruken av noteringspris i etterregningen sammen med godtgjørelsen for reguleringskapasitet utgjør en dobbelt-kompensasjon for markedsregulator. Alle meierier har samme mulighet til å tilpasse kjøp av råvare til prisløypa for noteringsprisen, og departementet kan derfor ikke se at markedsregulator får noen ekstra fordel gjennom etterregningen. Kompensasjon gis innenfor reguleringsoppgavene, mens innenfor PU bruker en noteringsprisen kun som sammenligningsgrunnlag der man ser prisen i forhold til de beregnede faktiske råvareverdiene.

4.3 Periodisering av kapitalvolum og fordelingsnøkler i SLFs oppsett

Departementet mener at det er forsvarlig å legge til grunn et prinsipp om å benytte det grunnlagsmaterialet som til enhver tid er mest oppdatert. Dette gjelder selv om fordelingsnøklerne i første og andre halvår 2004 er basert på samme grunnlag, mens de er basert på forskjellig grunnlag i første og andre halvår 2005. Når det gjelder "sum kapital Tine", kan ikke departementet se at SLF faktisk har endret på grunnlagene mellom halvårene i 2005. Klagen tas ikke til følge på dette punktet.

4.4 Kapitalspørsmålet

Justering av driftsregnskapet

Både i ECON 2003-053 rev. 3 og i Bjørnenak-gruppens rapport fra 2005 argumenteres det for at driftskostnadene bør korrigeres når det tas hensyn til merverdier ved fastsettelse av kapitalvolumet. I følge ECON skal utgiftsførte kostnader til oppbygging av immateriell kapital omdefineres til investeringer og holdes utenfor driftskostnadene, og en beregnet andel av immateriell kapital ved inngang til perioden skal føres i driftsregnskapet som avskrivninger. Bjørnenak-gruppen påpeker at det i tillegg burde vært tatt hensyn til økte avskrivninger av anleggsmidler (øker driftskostnadene) og verdiøkning på tomter mv (reduserer driftskostnadene). ECONs justering av driftsregnskapet for immaterielle eiendeler, men ikke for de materielle, gir, etter Bjørnenak-gruppens oppfatning, urimelige resultater.

Landbruks- og matdepartementet konstaterer at det er prinsipiell enighet om at det bør foretas en justering av driftskostnadene i forbindelse med at det tas hensyn til merverdier, og slutter seg til at det kan være relevant å justere for alle de tre forholdene som er nevnt i rapporten til Bjørnenak-gruppen. Det at ECON bare justerer for immaterielle eiendeler er likevel forenlig med en forutsetning om at det ikke er merverdier knyttet til materielle eiendeler, men det framgår ikke eksplisitt av ECONs rapport at en slik forutsetning bør legges til grunn. Dermed framstår det som tvilsomt om korreksjonen av driftskostnadene som er gjort med utgangspunkt i ECONs rapport, tar hensyn til de elementer som bør være med i en slik beregning.

Fordi det ikke er mulig å identifisere investerings- og avskrivningsforløpet bak de merverdiene som er estimert med pris/bok-metoden, er nettoinvesteringen i immateriell kapital beregnet ut fra kostnader til salg/markedsføring og forutsetninger om avskrivninger. Det er, slik Synnøve Finden har anført, ingen beregningsmessig sammenheng mellom anslaget for merverdier på den ene siden og fradraget for nettoinvestering i immateriell kapital på den andre siden. Dette er en svakhet ved framgangsmåten som har ført til at beregningsresultatene til dels ikke er innbyrdes konsistente. Svakheten gir i enkelte år utslag i at fradraget i driftskostnader tilsvarende immaterielle merverdier som er større enn merverdiene i sum. Departementet mener dette tilsier at korreksjonen enten må gjennomføres på en annen måte, eller utelates.

For å gjennomføre en justering for driftskostnader som er tilstrekkelig konsistent med det fastsatte kapitalvolumet, må en etter departementets vurdering kjenne både fordelingen mellom materielle og immaterielle merverdier og investerings- og avskrivningsforløpet for disse verdiene. ECON 2003-053 rev. 3 er i så fall ikke et tilstrekkelig grunnlag. Departementet har på denne bakgrunn kommet til at en korreksjon av driftskostnader ikke bør foretas og at SLFs etterregningsvedtak omgjøres på dette punktet.

Justeringer i pro forma-balansen

I ECON 2003-053 rev. 3 er det innført et nytt prinsipp for fordeling av kundefordringer og andre omløpsmidler mellom kommersiell virksomhet innenfor markedsordningen for melk, kommersiell virksomhet utenfor markedsordningen for melk og "samfunnsmessig" virksomhet (råvarehåndtering og reguleringsvirksomhet). Kredittidene på 10 og 25 dager blir ikke lenger avgjørende for tilordning av leverandørgjeld til Tine Råvare slik det var i den tidligere ordningen. I stedet er omløpsmidlene fordelt forholdsmessig mellom Tines tre virksomhetsområder (råvare, industri og virksomhet utenfor PU) på grunnlag av fordelingen av fysiske aktiva. Forutsetningene om kredittider på henholdsvis 10 og 25 dager har dermed ikke lenger betydning for fastsettelse av kapitalvolumet, og departementet ser dermed ingen grunn til å gå nærmere inn på spørsmålet om hva som er de faktiske forhold når det gjelder kredittider.

Når det gjelder spørsmålet om det bør benyttes årsgjennomsnittstall for varelager, andre omløpsmidler og kortsiktig gjeld, mener også ECON at det godt kan argumenteres for dette. ECON har likevel valgt å bruke beholdninger per 31.12 under henvisning til at differansen mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld (dvs. arbeidskapitalen) kan antas å være relativt stabil gjennom året. Siden ethvert selskap må forventes å akkumulere overskudd gjennom året for senere utbetaling som utbytte, har ECON dessuten valgt å se bort fra at det akkumuleres en del kortsiktig gjeld til melkeprodusentene mot slutten av året. Landbruks- og matdepartementet kan ikke se at årsgjennomsnittstall for omløpsmidler og kortsiktig gjeld vil gi et vesentlig bedre uttrykk for kapitalvolumet i Tine enn 31.12-tall. Synnøve Finden gis dermed ikke medhold på dette punktet.

Grunnlaget for å fastsette lavere kapitalverdier for en "påregnelig uavhengig aktør" er at det forutsettes en bedre utnyttelse av anleggskapasiteten enn i Tine. Når det gjelder varelager og andre omløpsmidler, er departementet enig med Synnøve Finden i at beholdningen neppe kan forutsettes å være lavere for en påregnelig aktør enn for Tine. I og med at merverdiene til dels er knyttet til anleggskapitalen, mener departementet at disse bør omregnes med samme faktor som de bokførte verdiene av anleggsmidler. Ut fra dette finner departementet grunn til å omgjøre SLFs etterregningsvedtak når det gjelder nedskalering av verdien av omløpsmidler, mens nedskaleringen av anleggsmidler og merverdier opprettholdes.

Kapitalavkastningskravet

Departementet viser innledningsvis til vurderinger omkring fastsettelse av kapitalavkastningskravet i vedtak av 4.7.2005 og 16.4.2007. En holder fast ved de vurderingene

som er gjort i disse vedtakene med hensyn til selskapsbeta, gjeldskostnader og langsiktig avkastningskrav.

Når det gjelder valg av risikofri rente, mener departementet at det i praksis og over tid har liten betydning hvilken av de kortsiktige renteindeksene man bruker. SLF har redegjort for at man har brukt Norges Banks 3 års statsobligasjonsrente, og at dette er i samsvar med anbefalingen i ECON 2003-053 rev. 3. Landbruks- og matdepartementet ser at en i brev av 6.11.2003, med god hjelp av ECON, har bidratt til en viss forvirring om hvilken renteindeks ECON i realiteten har brukt. I brevet er renten feilaktig benevnt som ST4X. Departementet mener imidlertid at SLFs valg av renteindeks er den korrekte.

Grunnlaget for et tapstillegg er vurdert i ECON 44/02 og i NILF-notat 2002-29. ECON mener det kan være uheldig å ta hensyn til tapsrisiko gjennom verdsetting av kapitalen, og mener at tapsrisikoen kan fordeles over tid gjennom et tapstillegg i avkastningskravet. I NILF-notat 2002-29 legges det til grunn at det ex post kan stilles krav om et tillegg for usystematisk tapsrisiko i avkastningskravet, men det pekes også på flere elementer som tilsier at tapsrisikoen i norsk meierivirksomhet er begrenset på mellomlang sikt. NILF og ECON finner derfor ikke grunnlag for et tapstillegg.

Landbruks- og matdepartementet tolker NILF og ECON slik at det økonomifaglige grunnlaget for tapstillegget ikke avvises, men at tillegget ut fra en vurdering av rammevilkårene for norsk meierivirksomhet bør settes til null. Som Synnøve Finden har påpekt, avviker dette fra retningslinjene av 29.11.2002 der Landbruksdepartementet skjønnsmessig har fastsatt tapstillegget til 1,5 prosentpoeng. Departementet viser til at det synes å være enighet om at en tallfesting av tapstillegget uansett er meget skjønnspreget. Å benytte ECON 2003-053 rev. 3 er dermed det som er best i samsvar med forutsetningene også på dette punkt.

Ved fastsettelse av egenkapitalavkastningskravet har SLF, i samsvar med ECON 2003-053 rev. 3, tatt utgangspunkt i kapitalverdimodellen og forutsetninger om verdien på parametrene i en slik modell. Avkastningskravet på egenkapital er deretter veid sammen med avkastningskravet på fremmedkapital. Det er lagt til grunn både av ECON og av landbruksmyndighetene at beregningsresultatet er et uttrykk for avkastningskravet på totalkapitalen før skatt. Kapitalverdimodellen er anvendt på denne måten helt siden fastsettelsen av departementets retningslinjer av 29.11.2002. Det er særlig i Bjørnenakgruppens rapport 3 av november 2006 og i Synnøve Findens brev av 23.2.2007 med kommentarer til SLFs innstilling om behandling av etterregningsklagene for 2005, at det blir hevdet at kapitalverdimodellen er brukt feil med hensyn til avkastningskrav før eller etter skatt. Synnøve Finden anfører i brevet at det er egenkapitalavkastningskravet etter skatt som er fastsatt av SLF ved hjelp av modellen.

Departementets vurdering er at Synnøve Findens forståelse av kapitalverdimodellen ikke er entydig og etablert som faktum blant den økonomifaglige ekspertisen. Dersom

en skulle forsøke å finne et mer korrekt uttrykk for veid avkastningskrav for totalkapitalen før skatt, finnes det likevel ingen fullgod måte å beregne dette på. Dette skyldes både at risikopremien (egenkapitalbetaen) ikke lenger vil være den samme som i en etter skatt-beregning og at omregningsfaktoren vil avhenge av selskapets skatteposisjon, herunder muligheter for skattefrie avsetninger og skattekreditter.

Siden det over lang tid hovedsaklig har vært prinsipiell tilslutning fra aktører, økonomifaglig ekspertise og myndigheter til bruken av kapitalverdimodellen, og det samtidig er betydelig usikkerhet samt potensielle komplikasjoner knyttet til en eventuell omregning til før skatt, er det departementets oppfatning at det alt i alt er riktigst å holde fast ved de beregningsprinsippene som er etablert. En finner etter dette ikke grunnlag for å gi Synnøve Finden medhold på dette punktet.

4.5 Fordeling av kostnader

SLF fastsatte "Retningslinjer for normering av kapitalkostnader i prisutjevningsordningen for melk i etterregningene fra og med første halvår 2004" den 11.5.2004. I retningslinjene presiserte SLF hvordan forvaltningen ville normere kapitalkostnader i etterregningsvedtakene, herunder hvilke fordelingsnøkler som ville bli lagt til grunn ved fordeling av henholdsvis bokført kapital, og merverdi i fysiske aktiva og immateriell kapital.

Landbruks- og matdepartementet konstaterer at SLF har fordelt kapitalkostnadene i samsvar med klart formulerte retningslinjer som på forhånd var lagt til grunn for etterregningene. Dersom forvaltningen i større grad skulle ha fordelt kapitalkostnadene etter prinsippene om direkte henføring, ville dette representere vesentlig merarbeid ved at det måtte settes opp kalkyler på produktgruppenivå for fordeling av de ulike kapitalobjektene. Dessuten ville det uansett måtte foretas en del skjønn, og en resterende del av kapitalkostnadene ville uansett måtte fordeles ved hjelp av fordelingsnøkler.

Departementet er enig i at fordelingsnøkkelen som benyttes for merverdier er sjablongmessig og neppe vil stemme helt overens med den faktiske fordelingen av slike verdier. Forutsetningen om at disse verdiene bare fordeles på hovedproduktene er en del av denne grove fordelingen, og innebærer implisitt at det i råvareverdiene for hovedproduktene også er tatt høyde for merverdier knyttet til eventuelle biprodukter. Det er imidlertid slik at hele beregningen av merverdier er basert på relativt skjønnspregede forutsetninger, og det er dermed et spørsmål om en "korrekt" fordelingsnøkkel vil gi et resultat som er vesentlig mer riktig enn det som er lagt til grunn i vedtakene. Så lenge alle aktørene har produkter i hovedmelkeanvendelsen, ivaretas hensynet til en nøytral fordeling mellom aktørene selv om kapitalkostnader ikke allokeres til biprodukter. Landbruks- og matdepartementet holder etter dette fast ved de fordelingsnøkklene som SLF har benyttet for immateriell kapital og merverdier.

Departementet viser for øvrig til sine vurderinger knyttet til fordeling av rentekostnader i vedtak av 4.7.2005 og vedtak av 16.4.2007, herunder vurderinger knyttet til bruken av fordelingsnøkkelen omsatt kg/liter.

Landbruks- og matdepartementet har merket seg at Synnøve Finden og SLF synes å være uenige om hvilken fordelingsnøkkel som er brukt for såkalte overhead-kostnader. Departementet har fått opplysninger fra Tine som bekrefter at det er ukorrigert omsetningsverdi (inklusive tilskudd/avgifter) som er benyttet for de overhead-kostnadene som er fordelt på grunnlag av omsetningsverdi. Dette er i samsvar med det Synnøve Finden har antatt som den korrekte framgangsmåten. Departementet har lagt til grunn som et overordnet prinsipp at produktkalkylene skal danne basis for etterkontrollen. En kan heller ikke se at det er grunnlag for å hevde, slik Synnøve Finden gjør, at fordelingsnøkkelen som er brukt i kalkylene er feil. Synnøve Findens klage tas dermed ikke til følge på dette punktet.

4.6 Biproduktinntekt fra mysefløte

Tine har påklaget SLFs avgjørelse om at biproduktinntektene i produktgruppene for modna ost ikke omfatter mysefløte. Departementet støtter SLFs vurderinger om at det ville være forvaltningsmessig galt å legge til grunn endrede omregningsfaktorer uten at det gjeldende satsgrunnlaget for gruppene for modna ost justeres tilsvarende. Tines klage tas derfor ikke til følge.

4.7 Rente på etterregningsbeløp

Når det gjelder rente på etterregningsbeløp, velger departementet ut fra en skjønnsmessig vurdering å ta klagen delvis til følge. Dette til tross for at departementet er enig med SLF i at noteringsprisen ikke skal etterregnes. Det vises for øvrig til drøftingen under punkt 5.2 nedenfor.

5. OMGJØRING AV TIDLIGERE VEDTAK MV.

5.1 Distribusjonstilskudd

Ved gjennomgang av klagen og dokumenter knyttet til dette, har departementet funnet at Tine har hatt høyere kostnader til distribusjon av melk enn det som har vært reflektert i kalkylene. NILF skriver i Notat Nr. 2006-18:

”For gruppe 1A, 2A, 3A og B1 har inntektene fra distribusjonstilskuddet og kostnadene knyttet til distribusjon vært trukket ut av etterkontrollen. Tine har imidlertid påpekt at dette tilskuddet ikke dekker alle reelle kostnader. Nettokostnaden kalt «underdekning distribusjon» er tatt inn i kalkylene som er sendt til NILF for første halvår 2006. Dette ble varslet av Tine i forbindelse med høringen på satsfastsettelsen fra 01.07.05 og ble tatt inn i prisene fra og med andre halvår 2005. Dette kommer i tillegg til kostnadene til mellomfrakt og overføringskostnader som allerede ligger inne. Dette elementet øker kostnadene i kalkylene i disse gruppene med rundt 20 øre per liter melk isolert sett.”

Dette innebærer at Tine i en periode har hatt høyere kostnader enn det som er framkommet gjennom kalkylene i etterkontrollen, noe som igjen har gitt en for høy råvareverdi i etterkontrollen for perioden før 2006. Aktørene ble i brev fra departementet av 16.10.2007 varslet om mulig omgjøring av tidligere etterregningsvedtak som følge av dette forholdet. Departementet ba samtidig Tine om dokumentasjon på størrelsen på denne "underdekningen" bakover i tid. Tine har i brev av 30.10.2007 lagt fram beregninger av størrelsen på denne underdekningen i perioden 2000 til 2005. Q-meieriene reiste i brev av 10.12.2007 spørsmål om størrelsen på distribusjonskostnadene og mener at kostnadene er høyere enn det Tine har oppgitt i brevet av 30.10.2007. Departementet har i den forbindelse hentet inn ytterligere opplysninger fra Tine (brev av 21.12.2007) om hvordan kostnadene for distribusjonen har vært fordelt, samt regnskap og årsrapporter fra Landbrukets ferskvaredistribusjon (LFD).

I sine redegjørelser gjør Tine gjeldende at underdekningen var sterkt økende på slutten av perioden som følge av nedgang i salget av flytende produkter og det forhold at andre aktører sluttet å distribuere sine varer gjennom Landbrukets ferskvaredistribusjon. Med relativt konstante faste utgifter som skulle fordeles på et lavere volum, gav dette sterkt økende kostnader i distribusjonen for Tine på kort tid. Fram til dette tidspunktet hadde synergier fra samarbeidet i LFD og strukturendringer på anleggssiden sørget for å holde veksten i gjennomsnittskostnadene ved distribusjonen nede. For første halvår 2006 ble endringene i LFD kombinert med at en i etterkontrollen gikk over til å gjøre beregninger basert på budsjettet for kostnader i 2006. Dette gav en ekstraordinær økning i kostnadene til distribusjon i etterkontrollen for første halvår 2006.

Departementet viser til at prinsippet i etterkontrollen er at alle kostnader skal tas med i beregningen for å komme fram til en faktisk råvareverdi. Siden aktørene har mottatt distribusjonstilskudd fra ordningen, har kostnadene til distribusjon vært utelukket fra kalkylene som ble benyttet i etterkontrollen. Når det nå viser seg at kostnadene i stadig større grad ble større enn tilskuddet, finner departementet det prinsipielt riktig at disse netto kostnadene tas med i beregningene av råvareverdier i etterkontrollen.

Det forholdet at disse nettokostnadene til distribusjon ikke har vært med i materialet til etterkontrollen, skriver seg helt fra etterkontrollen ble innført i andre halvår 2000. Kostnadmaterialet som har inngått i etterkontrollen har således potensielt vært beheftet med feil som følge av dette i den perioden hvor det har vært gjennomført etterkontroll. På den bakgrunn finner departementet det riktigst å korrigere feilen for hele dette tidsrommet.

Departementet finner det ikke tvilsomt at det er Tines kostnader som skal legges inn i etterkontrollen. Disse kostnadene hentes fra Tines regnskaper og ABC-kalkyler. Distribusjonskostnader i denne sammenhengen er kostnader knyttet til frakt av varer som er pakket på biler fra terminal og ut til kunder. Alle Tines kostnader knyttet til salg

og markedsføring, inkludert plukking på lager og lasting av bil, ligger allerede inne i etterkontrollen.

Q-meierienes egne kostnader er i denne sammenhengen ikke direkte relevante og departementet viser også til at Q-meieriene får særskilte tilskudd til distribusjon gjennom prisutjevningsordningen på grunn av et historisk høyt kostnadsnivå i sin distribusjon.

Tine viser videre til at man i 2006 endret fordelingsnøkkelen for fordeling av kostnader til distribusjon fra å basere seg på kun liter og kg til også å ta hensyn til plassbehovet på bilene. Denne nye fordelingsnøkkelen er basert på at konsummelk er mindre plasskrevende per volumenhet enn andre typer produkter (for eksempel yoghurt og rømme), og følgelig at det er forskjellige kostnader knyttet til å distribuere de ulike produktene. Departementet velger å legge til grunn dette siste settet av fordelingsnøkler siden disse etter departementets oppfatning best representerer de faktiske kostnadene Tine har hatt til distribusjon av disse produktene over hele tidsperioden hvor en har hatt etterregning.

Biproduktgruppe B1 består av både fløte, rømme og andre produkter. Departementet har beregnet forholdet mellom fløte og andre produkter i denne biproduktgruppen ut fra tall i etterkontrollen. Denne fordelingen er brukt for å beregne de nye kostnadene i gruppen. Andelen fløte varierer mellom 40 og 58 % mellom de ulike halvårene.

For første halvår 2006 er disse netto kostnadene lagt inn med en flat sats på 20 øre i de fire aktuelle gruppene. Departementet vil ikke omgjøre etterregningen for dette halvåret siden kostnadene er lagt inn i etterkontrollen med den fordelingsnøkkelen som Tine praktiserte på denne tiden.

Med utgangspunkt i det ovenstående vil departementet gjøre om etterregningsvedtakene og legge inn følgende kostnader per kg/liter produkt i de aktuelle gruppene for perioden fra andre halvår 2000 til og med andre halvår 2005. I vedleggene til dette vedtaket framkommer de korrigerede kostnadene per liter råvare.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Tines kostnader melk og fløte	0,44	0,44	0,44	0,43	0,44	0,45
Tines kostnader yoghurt og rømme	1,02	1,02	1,01	1,00	1,02	1,03
Gjennomsnittlig tilskudd	0,48	0,48	0,48	0,48	0,47	0,48
Korrigerede kostnader 1A per liter produkt	0,54	0,54	0,53	0,52	0,55	0,55
Korrigerede kostnader 2A per liter produkt	-0,04	-0,04	-0,04	-0,05	-0,03	-0,03
Korrigerede kostnader 3A per liter produkt	-0,04	-0,04	-0,04	-0,05	-0,03	-0,03
Korrigerede kostnader B1 per liter produkt ¹⁾	0,21	0,22	0,24	0,24	0,22	0,32

1) Her er kostnadene fordelt ut fra fordelingen mellom fløte og andre produktene i gruppa.

5.2 Rente på etterregningsbeløp

Av Borgarting lagmannsretts dom 15.1.2007 framgår det at Landbruksdepartementets vedtak av 28.2.2001 ble kjent delvis ugyldig for så vidt gjelder metode/periodisering ved beregning av renter på tilbakebetalingsbeløp. Dommen innebærer at det må legges et midtpunkt for betalingstidspunktene i halvårsperioden til grunn ved renteberegningen. Fastsettelsen av et slikt midtpunkt vil imidlertid avhenge av hvor mye en legger vekt på betalingstidspunktet for overføringsprisen og tidspunktet for avregning av tilskudd og avgifter. På bakgrunn av dette, og basert på en skjønnsmessig vurdering, har departementet kommet fram til at SLFs vedtak omgjøres ved å endre starttidspunktet for renteberegning fra 1. juni til 1. mai i første halvår og fra 1. desember til 1. november i annet halvår når det gjelder perioden 1997-2000 og perioden 2000-2003. Dette tilsvarer at det er lagt om lag like mye vekt på avregningstidspunktet for henholdsvis overføringspris og tilskudd og avgifter.

Når det gjelder renteberegning i perioden etter 1.1.2004, hvor overføringsprisen ble erstattet med noteringspris, er spørsmålet i realiteten ikke behandlet av domstolen og framstår heller ikke som opplagt. Landbruks- og matdepartementet slutter seg til SLFs vurdering om at en i utgangspunktet verken kan omgjøre eller etterregne noteringsprisen i PU 2004. Departementet ser likevel at det i en viss utstrekning kan argumenteres økonomifaglig for at avregningstidspunktet for noteringsprisen kan tillegges vekt når en skal fastsette starttidspunkt for renteberegningen. Departementet har derfor valgt å sette samme starttidspunkt for renteberegningene i PU 2004 som for de tidligere ordningene.

I tillegg omgjøres vedtakene ved at det skal beregnes rentesrente i hele perioden fra 1997 til og med første halvår 2006. Det benyttes formel med rentesrente for beregning av renter både fram til vedtakstidspunktet, og fra vedtakstidspunktet til utbetaling. Dette er oppretting av en feil i tidligere vedtak.

5.3 Eksportsalg av Norge

Departementet registrerer av korrespondansen mellom SLF og Synnøve Finden at SLF bekrefter at et volum Norge som ble korrigert i etterkontrollen virkelig mottok prisnedskrivning i form av omsetningsavgiftsmidler. Forholdet er dermed avklart og departementet finner ikke grunn til å gå nærmere inn på problemstillingen.

6. VEDTAK

- 1. Klager fra Tine BA over Statens landbruksforvaltnings vedtak om etterregning i prisutjevningsordningen for melk i perioden første halvår 2004 og andre halvår 2004, tas ikke til følge.**

2. Klager fra Synnøve Finden ASA over Statens landbruksforvaltnings vedtak om etterregning i prisutjevningsordningen for melk i perioden første halvår 2004 t.o.m. første halvår 2006, tas delvis til følge. Vedtakene endres på følgende punkter:

- **Det foretas ingen justeringer i driftsregnskapet**
- **Justeringer av kapitalvolumet for "uavhengig aktør" gjøres bare når det gjelder anleggsmidler og merverdier**

3. I kalkylene som ligger til grunn for etterregningen tas det hensyn til netto kostnader til distribusjon i gruppe 1A, 2A, 3A og B1 for perioden andre halvår 2000 til første halvår 2006.

4. Renter på etterregningsbeløp beregnes fra henholdsvis 1. november og 1. mai. Det benyttes formel med rentesrente for beregning av renter både fram til vedtakstidspunktet, og fra vedtakstidspunktet til utbetaling.

Departementet har foretatt beregninger og utarbeidet tabeller på bakgrunn av dette vedtaket for perioden andre halvår 2000 til og med første halvår 2006, jf. vedlegg. Det framgår av disse at SLF har utbetalt for lite til alle aktører unntatt Tine. De aktuelle beløpene fordelt på aktørene er som følger:

	Etterregning 2000-2003 inkl. renter	Etterregning 2004-2006 inkl. renter	Etterregning 2000-2006 inkl. renter
Tine	-4 431 840	-9 014 337	-13 446 177
Nestlé	212 533		212 533
Normilk	163 725	200 305	364 030
Synnøve Finden	2 594 833	8 639 410	11 234 243
Arla	42 694		42 694
Ryfylke		22 651	22 651
Q-meieriene	1 411 297	117 646	1 528 942
Lillehammer Meieri		32 848	32 848
Rørosmeieriet	6 759	1 476	8 235

Aktører som tidligere har mottatt for lite eller innbetalt for lite, vil med det første motta brev fra SLF med endelig fakturagrunnlag.

Departementet vil i nærmeste framtid sende ut korrigerede rentebergninger for perioden andre halvår 1997 til og med første halvår 2000.

Med hilsen

Leif Forsell (e.f.)
ekspedisjonssjef

Viil Søyland
avdelingsdirektør